

## A győri Arany Sas gyógyszerertár két évszázada<sup>1</sup>

GERENCSÉR MIKLÓS

*A szerző megismertet a Duna menti Győr városának egy régi patikájával, az egymást váltó tulajdonosokkal az alapítástól az államosításig, majd egy villantást vet a mára is.*

Vénülő mívoltomhoz immár úgy hozzátartozik a medicina, mint a kelkáposzta-főzelékhez a köménymag, vagy a bajúszos öregasszonyhoz a házsiártosság. Ugyanezért zsebben hordott papírjaim közül nem hiányozhatnak a hatszögletű pecséttel ellátott receptek. Nosza, gyerünk az apothekába, holmi Corontin, Flucinar, megymás épp kifogyóban. Ha totyakosabban ballagok a kellenél, akkor is átérek tíz perc alatt az orvosi rendelőtől a patikába, ráadásul gyönyörködhetem a Rába tavaszias vizében, mivelhogy a receptadó doktor ideát van Győr belvárosában az apotheka pedig, mármint az Arany Sas, odaát az újjvárosban.

Igaz is, miért ide? Végére épp elég a patika Győrben, közülük legalább három útba esik hazafelé, ezt az újjvárosit meg csak kitérővel érinthetem. Rejtelmes dolog az idegrendszer emlékezőtehetsége. Egykoron ez az Arany Sas volt számomra a patika. A külváros legtávolabbi széléről szalasztottak ide gyermekkoromban ilyen-olyan kanalas orvosságokért, tasakos porokért, kenőcsökért; néha éjszaka, lóhalálában, holdvilágtalan kora téli időben. Azokban az években, amikor az egész nyomorult életünk elfért volna egy rongyos kötényzseb sarkában. Gondoltam is akkor arra, hogy múltjuk, történetük van a patikáknak! Azt hittem, a patika is örök időktől létezik, mint a szegénység, mint az esztendőnként visszatérő tavasz, mint a tüdőbaj, mint a szerelem, mint a halál. S mert sokszor, sokat várakoztam egykor, ősz esti sötétben az Arany Sas vörösmárvány lépcsőjén, míg megkaptam a mindig türelmes Jankó gyógyszerész úrtól a kért orvosságot, mindmáig jó szívvel gondolok arra a patikára, s mindig feléje indulok a madarak ösztöneivel, ha kúráló materialéokra szorulok.

Immár koros fejjel tanultam ki, hogy bizony patinás gyógyszerertár az újjvárosi Arany Sas.

Nagyszombati polgárként mutatta be magát a győri magisztrátusnál az a Spanderfer Ferenc, aki patikaalapítási jogot kért a várostól 1764-ben. Volt már ugyan Győrnek három gyógyszerertára, de a várfalakon kívül egy sem. Éppen ezt a körülményt fordította a maga javára a szemfüles Spanderfer, elősorolván indokait az alázatos kérvényben: mivel esténként bezárják a várkapukat, sürgős esetben nem juthatnak hozzá az életvívő medicinához a városon kívül élő nemes urak, vitéz katonák és jámbor polgárok. Ezen a bajon akar segíteni ő, Spanderfer Ferenc, magyar születésű, becsületes folyamodó.

A szívhez szóló folyamodás ellenére sokáig kételkedett a város — három évvel később, 1767. június 23-án állította ki a patikaalapításra jogosító engedélyt Franciscus Spanderfer Apothecarii számára. Mint kiderült, nem volt egészen alaptalan a kételkedés: 1782. december 30-án helyhatósági rendelet alapján vizsgálatnak vetették alá a gyanúba keveredett apothecariust és megintették, a lelkére kötve, hogy szerezzen be bizodalmasabb gyógyszereket, különben elsirathatja a vissza nem szerezhető bizalmat.

Spanderfernek azonban ilyesmire nemigen lehetett könyve, és a lelke is kicsinek bizonyult ahhoz, semhogy intelmet köthetett volna rá. Elárverezték. Az irgalom, mint lehetőség, szóba sem került. Olyannyira nem, hogy II. József öfelsége már faktumként vette tudomásul a patika elárverezését, és a birodalom első számú bürokratájához illő szigorral rendeletben (sorszám 6188, kelte 1783. június 12.) követelte a kincstárnak az árverésen befolyt összeget. Amely bizony szép summa volt: tízezer ezüst. Leszurkolója pedig Taschl János.

Elmondható róla, hogy nemesak kecsegtető reményekkel, de egyenesen csalhatatlan előérzettel hozta meg a nagy anyagi áldozatot. 1784-től 1828-ig, tehát 44 éven át boldogította pácienseit s önmagát hatásos csodaszereivel. Jó hírből és módban hagyta itt özvegyét, Ivoni Zsuzsannát, aki aztán tiszteletre méltó tiszletet kötött a nem kevésbé tiszteletre méltó Kautz Ignác vizsgázott és approbált gyógyszerésszel. Kautz Ignác is alaposan belakta magának ezt a vonzó és jövedelmező helyet.

Csendes biztosságban adagolta porait-cseppjeit-labdacsait, csak néha kellemetlenkedett nála a hivatal a kétféjű sas nevében. Minden adatból lehet valami fontosra következtetni. Már jócskán elmúlt az 1848—49-es események napi politikai aktualitása. De csak látszólag. Valójában megünhatatlanul élvezte, nap nap után újabb és újabb ürügyekkel hosszabbította mindenhatóságát a győztes császári hatalom. Higgadtan, a hívős törvény nevében sanyargatott. Aki kétkrajcárnyi haszon erejéig számba jöhetett, azt vizsla kíváncsiságnak vetették alá, méghozzá forma szerint a saját kérésére. 1853-ban elrendelte az osztrák kereskedelmi miniszter, hogy Magyarország iparúzői és kereskedői kérvényezzék meg a reáljogot és a gyökösségi jogot. Bizony, bizony, ilyen volt a finomkodva fontoskodó, a gyilkosságokat is pusztá ügyintézésnek tekintő bürokrácia, mely ráadásul a tisztesség, a méltóság, az erkölcsösség tekintélyét követelte magának. Tehát: reáljog, amely az ingatlanra vonatkozott, a gyökösségi jog, amely a gyógyszerertár fenntartásához kellett. A kérvény elkészült. Azért érdekes különösebben, mert az újjvárosi patika ebben neveztetik először Arany

<sup>1</sup>A cikket a Népszabadság 1982. III. 18-i számából vettük át, ahol *Patikaszer* címmel jelent meg.

Sasnak. Természetesen, válaszoltak a kérvényre — három évvel később, 1856. július 15-én. Nagy kegyesen teljesítették Kautz Ignác oktrojált kívánását, teljes joggon birtokolhatta azt, ami teljes joggon különben is az övé volt.

Az övé is maradt sokáig, de legalább a családjáé, mert a következő tulajdonost, Stirling Károlyt csak 1883. július 17-én iktatják be frissen vásárolt birtokába. Tizennégy év múlva bizonyos Prokopovich Brúnó nevét ragyogtatja fel az Arany Sas, de alig tovább, mint egy évtizedig. 1908. április 1-én már Rostetter János András neve olvasható a tölgyfa portálon. Nos, ez a Rostetter megint szívsós patikáriusnak bizonyult. Egészen 1941. augusztus 9-ig, halála napjáig adagolta a kórságúzó szereket. Özvegye próbálkozott bérlő befogadásával, két évig bizonyos Tóth Antal céhbeli jelentette be az Arany Sas folytonosságát, majd elérkezett az ideje annak a Jankó Gyulának, aki minden tekintetben méltó a tiszteletre.

Tartózkodó, mégis figyelmes személye, mintha most is jelen lenne a derűs tisztaságú patikában. Az 1850-ben készült, s mindmáig modern bútorzat, az elegáns jávorfa tégelyek, a vitrinekben sorakozó porcelán állóedények, a habán színekben pompázó majolika padlózat a múlt század közepe óta változatlan. A patikaszag sem változott, épp olyan, mint gyermekkoromban volt. Jankó gyógyszerész úr meg hátrament a laboratóriumba, mindjárt hozza a maga szűkszavú szolgálatkészségével a zöld üveget, benne a tüdőhurutot csillapító orvosságot. „Használat előtt jól felrázandó.” Ha éjszaka futottunk hozzá és fölszengettük, türelmesen megértő tekintettel nézett ki ránk a redőnybe vágott kis négyzetten át. Sietett hozni az orvosságot, mert tisztában volt vele, hogy a bajviselő emberek mindig versenyt futnak a reménnyel.

Különben Jankó Gyula újjvárosi gyógyszerész úrnak köszönhetjük azt is, hogy tisztába jöhettünk az Arany Sas történetével. Levéltári bűvárokódásaival, adatgyűjtő szorgalmatosságával elkészítette nekünk a jótékony orvosságot a káros feledés ellen. A magántulajdonosok sorában ő volt az utolsó, 1943. augusztus 2-án kötött egyezséget Rostetter János András özvegyével. Nem lévén gazdag ember, csak egy részét adhatta át a vételárnak, a többit szerződés szerint törlesztette, viszont gondoskodott az özvegy eltartásáról, ápolásáról. 1950. július 28-án államosították az Arany Sast, a volt tulajdonost tisztelettel felkérték, vezesse tovább a patikát. Úgy is lett. Nyugdíjáig érdemi gazdája maradt az Arany Sasnak. Nem tudom, mikor halt meg.

Azt viszont tudom, hogy a háború utolsó szakaszában, a bombázások és a városért dúló harcok idején sok gyógyszerert menekített falura. Ennek köszönhetően már 1945. április elején ismét kinyitott az Arany Sas, úgy váltotta be a közeli rendelőintézetből származó recepteket, mintha nem is lett volna világgégés, pedig azokban a napokban ért véget Magyarország számára a háború.

Akkor is kora tavasz volt, mint most, s akkor is orvosságért mentem az Arany Sasba, vizes mellhártyagyulladásra kellett az izzasztó patikaszer. Bizonyosan használt, mert még mindig itt vagyok. Ezúttal, harminchétt esztendővel később két tubus Flucinárra és egy üvegece Corontinra szól a receptem. Használni fog ez is. Üde, mosolygós arcú, finom szavú hölgyek állnak most a pult mögött, ahol egykor a sokat tudó, bölcs élet- és emberismerő Jankó Gyula szolgált ki bennünket, a külváros szegényeit, akiknek a sorsa akkoriban elfért volna egy rongyos kötényzseb sarkában.

Erre gondolva mennyivel szebb a napfényes kora tavasz. Átklások, reménybontó patikaszer. Átmelegszik tőle az élet, mint a tojás a madarak bögye alatt.

M. Геренсёр: Два столетия аптеки «Золотой Орел» города Дёр

Автор знакомит со старой аптекой города Дёр, находящегося на берегу Дуная, с меняющимися собственниками от основания до национализации, затем касается и настоящего.

M. Gerencsér: Two centuries of the „Golden Eagle” pharmacy of Győr

The history of an old pharmacy of the town Győr alongside the Danube is presented, their proprietors succeeding in sequence are introduced from the foundation until the nationalization (in 1950), then a short glance is flashed onto the present too.

M. Gerencsér: Zwei Jahrhunderte der „Goldener Adler” Apotheke in Győr

Ein alte Apotheke und ihre nacheinander kommenden Eigentümer werden von der Gründung der Apotheke bis zur Nationalisierung (in 1950) bekannnt gegeben. Die heutige Lage wird auch dargestellt.

M. Gerencsér: Du jurentoj de la apoteko „Orla Aglo” en urbo Győr

La aŭtoro konigas malnovan apotekon de la ĉe-danuba urbo Győr, la posedantojn sukcedantajn ekde la fondigo ĝis la ŝtatigo, poste li jetas mallongan rigardon ankaŭ al la nuno.